

Sint-Katherina-Lombeek

Weinig en niet veel

16 maart 2013

Wist ik veel dat „Laetare“ niet de naam was van een vereniging of een persoon. Nochtans, ik had het kunnen weten. Of althans kunnen vermoeden. Immers is Latijn zo ongeveer „le cri du jour“. Nadat er witte rook was opgestegen in Vaticaanstad dacht Argentinië even aan wat anders dan aan tango en de Malvinas. Er was een Argentijnse Papa geha-beemd. Dat „laetare“ blijkt nu inderdaad ook een uitspraak te zijn die ondanks haar levendige betekenis toch qua taal zo dood is als Julius Caesar. Het betekent namelijk: „verheug u“. Dus de 11^e Laetaretochten waren erop gericht zich te verheugen in Sint-Katherina-Lombeek. Laetare in Loemek... Tja, het werd iets minder. Het is een kunst om een traject voor een wandeling uit te zetten. Het is een nog groter kunst in een in se interessante streek een traject uit te zetten waar nagenoeg niets interessants te zien is. Daarin was de wandelclub Kruikenburg wonderwel geslaagd.

Het geheim van de timmerman

Het Pajottenland... de ronde heuvels die Bruegel reeds heeft gekonterfeit en ze daardoor wereldberoemd gemaakt, ik kom er graag. Het landschap heeft steeds wel iets nieuws te bieden. Bovendien werd Sint-Katherina-Lombeek ooit uitgeroepen tot het mooiste dorp van Vlaams Brabant. Dus moest een wandeling daar toch wel wat te bieden hebben. Dacht ik. Wist ik veel.

De Sint-Jozefkerk in... Sint-Jozef

Het werd al snel duidelijk dat de tocht niet begon in Sint-Katherina-Lombeek. Nu ja, strikt genomen is dat niet helemaal juist want we startten in Sint-Jozef en dat is tot nader order nog steeds een gehucht van Loemek, zoals Sint-Katherina-Lombeek daar ter plaatse wordt genoemd. Het maakte wel een heel verschil want waar ik gehoopt had op een kennismaking met allerlei landschappen en monumenten, boden de drie lussen die vanuit het parochiecentrum achter de kerk vertrokken en aankwamen nagenoeg... niets. Weinig, in elk geval.

Klein begonnen

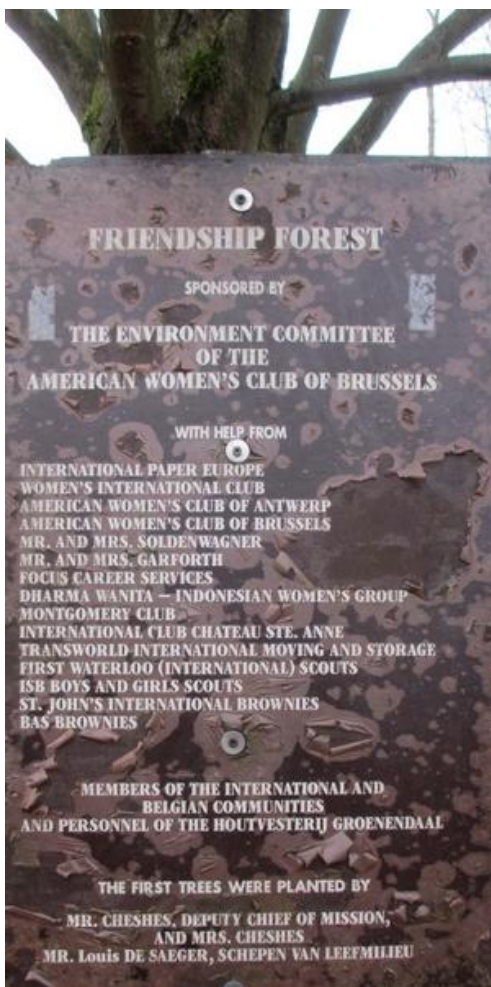
In 1932 was in de omgeving van de Bosstraat en Es-senehoek een nieuwe woonkern gegroeid. De bewoners van die uithoek waren nogal ongelukkig over het feit dat ze ver moesten gaan om tot in de parochiekerk van Loemek te raken om er aan de zondagsplicht te voldoen. *Eene halve tot eene uur*, kloegen zij. Daarenboven was het pad naar de tempel Gods niet bezaaid met rozen maar met putten en modder. Het drong zich dus op dat er een nieuwe kerk zou komen. De bisschop stelde een geestelijke aan die ervoor moest zorgen dat het inderdaad zo ver zou komen. Een taak die de nodige hoofdbrekens zal meegebracht hebben. Al

was er dan alvast één zaak waarover Kapelaan De Hertog zich weinig zorgen moest maken: de plaats van de nieuwe kerk. Een terrein dat op het hoogste punt van de Bosstraat lag werd daarvoor namelijk geschonken. Iemand voelde zich genoopt om een goede daad te stellen. Woorden wekken, voorbeelden strekken en zo werd later ook de financiering van de ruwbouw gedragen als het volbrengen van het goede werk. Op 18 december 1932 werd de kerk door Monseigneur Van Cauwenbergh plechtig ingewijd. Daarmee was Sint-Jozef nog geen zelfstandige parochie, ze bleef voorlopig afhangen van de moederparochie in Sint-Katherina-Lombeek. De parochie van de heilige timmerman werd pas in 1960 helemaal zelfstandig.

Het bos in

Als een groen eiland liggen ze daar, het *Liedekerke-* en het *Hertigembos*. Geen klein eilandje bovendien want er is hier sprake van een oppervlakte die tweehonderd hectare benadert.

Het bos diende zich aan met brede, bijna altijd streng rechte paden. En bomen die in even streng rechte rijen geplant waren. Hun iele voorkomen maakte duidelijk dat het hier om

De roestige Amerikaanse vrouwen in het Friendship Forest

een zeer jong bos ging. Het geheel ademde iets meer natuurlijkheid dan plastic boterhamzakjes. Ik trof er ook een sterk vervellend bord dat vertelde dat het hier noch min noch meer om een „*Friendship Forest*“ ging. Het „forest“ werd of wordt gesponsord door *The Environment Committee of the American Women's Club of Brussels*. Als dat geen mondvol is. Een beetje alarme-rend vind ik wel dat de *women* hulp hebben gekregen van *International Paper Europe*. Die staan zelfs bovenaan de lijst. Maar papier en bossen? Het ene heeft het andere nodig maar een bos wordt zeker niet beter wanneer er papier wordt gemaakt van het hout. Nochtans kan dit bosgebied bogen op een zeer lange geschiedenis. Het Liedekerkebos is namelijk een overblijfsel van het *Kolenwoud*. Een oerbos dat ondoordringbaar stond te zijn toen er hier nog Latijn gesproken werd door de Romeinse heerscharen. Het woud kwam aan zijn naam doordat er her en der kolenbrand-derijen te vinden waren. Waar het overvloedig aanwezige hout werd omgezet tot houtskool. Het woud strekte zich uit van de oevers van de Rijn en de Moezel tot aan de Noordzee! Dat zoiets, op enkele luttele stukjes na, kon verloren gaan was te wijten aan de mens. Door eeuwenlang intensief houthakken bleven er slechts overschotjes zoals het Meerdaalwoud, het Zoniën-woud, het Hallerbos en dus ook het Liedekerkebos.

In 1980 kocht de Vlaamse Overheid het Liedekerkebos aan en in 1995 kocht diezelfde instantie nog eens een groot stuk weiland in Ternat. Wat toen weide was,

was lang een bos geweest. Tot zoiets als veertig jaar voordien. Maar alweer was de mens met bijl en zaag de zaak te lijf gegaan en waren alle bomen verdwenen. Op het weiland werden opnieuw bomen geplant en zo ontstond het Hertigembos. Eigenlijk is dat het Hertogenbos maar lokaal is de naam vervormd tot Hertigembos en die benaming is blijven plakken.

In het Liedekerkebos is een deel ontoegankelijk gemaakt voor het publiek. Het is een bos-reservaat dat omwille van zijn kwetsbaarheid wordt beschermd. Al veertig jaar lang gaat

de natuur hier haar gang. In tegenstelling daarmee is het Hertigembos vooral gericht op recreatie. Tijdens mijn twee doortochten kwam ik meerdere joggers tegen. Alleen of in kleine kuddes. De brede paden in dolomiet nodigen er allicht wel toe uit zo hier en daar eens een spurtje te trekken. Er zijn ook plaatsen waar het jonge grut de paden mag verlaten om in het bos zelf te gaan spelen. Zelfs een speelweide en een picknickplaats heeft men voorzien.

Tragiek

Ik zei het reeds, eigenlijk had ik verwacht, een beetje erop gerekend zelfs, om nog eens aan de *Hertboommolen* langs te gaan. Dat monument zat echter niet in het traject. Zoals er ook vele andere zaken niet in zaten. Maar goed, zoekend naar inlichtingen kwam ik terecht op een wel merkwaardig verband met mijn vorige wandeling. Zoals zal blijken, duikt opeens Klein-Sinaai op in het verhaal.

De Hertboommolen, alias Tragische Molen, alias Zepposmolen

De Hertboommolen staat ook bekend als de *Tragische Molen*. Spijtig genoeg met reden. Deze molen was, over vele jaren gespreid, het toneel van niet minder dan drie moorden en een tragisch ongeluk.

In de nieuwjaarsnacht van 1745 werd molenaar *Peeter van Lierde* hier op gruwelijke wijze vermoord. Die moordpartij werd in menig verhaal toegeschreven aan de bende van Jan de Lichte. Het is ook wat ik altijd al geloofd heb. Het klopt echter niet. Tenminste niet helemaal. Jan de Lichte was namelijk nooit actief in het Pajottenland. Hij roofde en moordde in een gebied tussen de Dender, de Leie en de Schelde. In het Land van Aalst, vooral. Wel is het zo dat enkele mannen die betrokken waren bij de moord op Peeter van Lierde later aansluiting gezocht hebben bij Jan de Lichte en zijn bende.

Er bestaat een uitgeschreven verslag van wat er zich op die bewuste nacht heeft afgespeeld in de molen. Wel werden de bekentenissen zoals die zijn opgetekend aan één van de betrokkenen, ene Pieter de Wilde, ontworpen door hem de duimschroeven aan te leggen. De Wilde leerde Gillis Van der Elst, Jan de Vriese en een zekere „Tis“ (Tiest? Een populaire afkorting van Baptist) kennen in Klein-Sinaai. Samen besloten ze naar Pamel te gaan. Vermoedelijk kwam het idee om de molenaar te overvallen van Gillis Van der Elst, hij was immers uit Pamel afkomstig en dus bekend met de plaatselijke omstandigheden. Eerst gingen ze langs bij Jan en Francis Bosschaert die zwagers waren van Gillis. Aangevuurd door de

brandewijn werd daar 's avonds de overval op de molenaar beraamd. Ze trokken bij nacht naar de windmolen. Voorzien van een geweer, een pistolet, een degen en messen. Hoe ze zijn binnen geraakt is wat onduidelijk. Inbraak zal er allicht niet aan te pas gekomen zijn want het verslag zegt dat het er aanvankelijk gemoedelijk aan toe ging tussen de overvallers en de molenaar. Die trakteerde hen zelfs op „enkele kannen bier“. Op een gegeven moment zijn ze dan toch overgegaan tot waarvoor ze gekomen waren: de molenaar het leven benemen en de zaak leegroven. De molenaar verdedigde zich heftig maar de hem toegebrachte verwondingen werden hem tenslotte fataal. De meid, die wakker geworden was door het lawaai waarmee een en ander gepaard ging, vluchtte het huis uit. Daar stonden drie man op wacht die dachten het vluchtende vrouwmens tegen te kunnen houden door haar enkele messteken toe te brengen. Een eventualiteit die de vrouw zonder al te veel schade overleefde doordat het mes telkens afschampte op het korset dat ze droeg. Volgens de overlevering vluchtten de bandieten daarop weg, door schrik bevangen, omdat ze dachten dat ze met een heks te doen hadden die onkwetsbaar was! Twee van de mannen die rechtstreeks betrokken waren bij de moord, werden later op hun beurt vermoord in wat tegenwoordig „een afrekening in het milieu“ zou genoemd worden.

1917, 172 jaar na het voorgaande, het land was nog volop in oorlog met de horden van der Kaiser. Maar niet alleen aan het front vielen er doden. Laat op een zondagnamiddag klopten zes mannen aan bij de molen. Op dat moment waren Clementine, Leonie en Theofiel Walravens thuis. Evenals de knecht Emiel Vervenne. De zes bij de deur deden zich voor als meelkopers maar hun echte bedoelingen bleken al snel wanneer ze plots de bewoners te lijf gingen. Emiel en Leonie werden de keel overgesneden. De jonge overvaller van Theofiel kreeg acuut last van zijn geweten wanneer hij de molenaar vastbindt aan de tafelpoot. Hij siste hem toe zich voor dood te houden. Clementine werd voorlopig in leven gehouden. Ze moest de bende rondleiden op hun zoektocht naar geld en waardevolle spullen. Ondertussen bloedden twee andere slachtoffers dood. In de kelder vonden de rovers vlees en spek. Niet direct waar ze op uit waren maar toch mooi meegenomen. Van daar ging de plundertocht verder naar de andere kamers. Even waren de rovers niet genoeg bij de zaak en daarvan maakte Clementine gebruik om in één van de slaapkamers binnen te duiken waar ze de grendel op de deur kon gooien. Vanuit het venster riep ze luidkeels om hulp. Hetgeen weinig baatte want zoals gebruikelijk lag de molen nogal ver af van andere bewoning. De bende was door het geroep wel in paniek geraakt en de onverlaten vluchtten het huis uit. Het duurde even voordat Clementine weer de kamer uit durfde om Theofiel te bevrijden. Ze sloegen alarm in het dorp, dat geschokt was door de wreedheid van wat er gebeurd was. Lang bleven de moordenaars niet meer op vrije voeten. Ze trokken na de brute moorden naar het nabije Poelk, een gehucht van Pamel, waar het net kermis was. Daar mengden ze zich onder het volk maar ze werden uiteindelijk verraden door de bloedvlekken op hun schoenen en kleren. De daders waren afkomstig uit de onmiddellijke omgeving. Vier kregen levenslang, twee anderen (degene die op wacht stond en hij die Theofiel Walraevens had gespaard) kregen 20 jaar cel.

Het molenhuis was dus in de loop der eeuwen het toneel van drie moorden. De molen hield er zijn naam van Tragische Molen aan over. Alsof dat nog niet genoeg was geweest, gebeurde er bij de molen ook nog een ongeval met twee spelende kinderen. Ze werden meegesleurd door de draaiende wieken. Eén van de kinderen overleefde het niet, het andere raakte zwaar gewond.

De context waarin de molen zijn derde benaming van Zepposmolen kreeg, is heel wat lichtvoetiger. Halfweg de zestiger jaren van vorige eeuw werd hier een groot deel van de opnames van het jeugdfeuilleton *Kapitein Zeppos* gemaakt. De (toen) BRT had terecht een goede internationale reputatie wat betref jeugdfeuilletons. Niet weinig Vlaamse acteurs dankten een deel van hun latere populariteit aan de rol die ze in dergelijke reeksen gespeeld hebben. Van Kapitein Zeppos bestonden reeds enkele boeken die geschreven waren door Lode de Groof. De boeken waren tamelijk goed in de smaak gevallen van een

jeugdig lezerspubliek. Bij zoverre zelfs dat de Belgische Radio- en Televisie-omroep besloot om er een televisiereeks van te maken. Bij de intro klonk het kenwijsje „*Living it Up*“ van Bert Kaempfert en kwam deze molen en de bijhorende hoeve in beeld. Het was het hoofdkwartier van waaruit Zeppos allerlei kwaad bestreed. In totaal zijn er zo drie reeksen van Zeppos gemaakt met Senne Roufaer in de hoofdrol. Vanaf de tweede reeks was hij ook nog eens de regisseur ervan.

Nadat de molen in 2001 helemaal ontmanteld en weer opgebouwd werd, is hij nu weer volledig maalvaardig.

Ter gelegenheid van één of andere feestelijkheid zong de KWB van het nabije Gooik een paar molenliederen bij dit monument. Nu zijn er legio van dat soort liederen bekend, wortelend in een lange traditie. Maar de KWB dichtte er voor de gelegenheid een paar bij. Overigens is de KWB geen westerse variant van de KGB maar staat het acroniem voor Kristelijke (!) Werknemers Beweging.

*Daarbij die molen die mooie molen
Daar zingen wij met de molenwieken mee
Daarbij die molen die mooie molen
De beste moljers zijn bij de KWB*

*'t Is spijtig maar ne molen in Gooik die hebben wijle niet
En voor ne nieuwe op te bouwen krijg'we geen krediet
Misschien kan er voor Gooik wel rap een schoon remedie zijn
We trekken die van Loemek ewa voesj naar de vastijn*

*In Loemek zijn ze toch bekoest als bokken en als geiten
Daarom moeten we rond de molen niet te neig staan te bleiten
Wat da g'hier ziet als monument is werkelijk fameus
Maar wijlen hemmen toch in Guuk veel beter bier en geus.*

Op eenvoudig verzoek wordt de „vertaling“ van dit wat reumatische rijm aangeleverd.

© 2013
Michel Christiaens